

GAZDASÁGI VERSENYHIVATAL
VERSENYTANÁCS

☒: 1054 Budapest, Alkotmány u 5.
☎: 472-8864 Fax: 472-8860

Vj-19/2002/33.

A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa a **Philip Morris Magyarország Kft** (Eger), **Akvizitor Kft** (Szolnok), **Cigar-Plussz Kft** (Nyíregyháza), **Hungarotabak-Tobaccoland Rt** (Budapest), **LE-SIKER Kft** (Budapest), **S.E.F.T. Kft** (Budapest), **Vimpex Kft** (Budapest) és az **Aranyfüst Dohánykereskedelmi Kft** (Dunakeszi) mint kérelmezők között külön-külön kötött megállapodások csoportmentesség alá tartozásának megállapítására irányuló kérelemre indult versenyfelügyeleti eljárásban, tárgyaláson kívül, meghozta az alábbi

h a t á r o z a t á t

A benyújtott megállapodások a vonatkozó csoportmentességi kormányrendelet alapján 2003. április 9-ig mentesülnek a gazdasági versenyt korlátozó megállapodások tilalma alól.

A határozat felülvizsgálatát az ügyfelek a kézhezvételtől számított harminc napon belül kérhetik a Fővárosi Bírósághoz címzett, de a Gazdasági Versenyhivatalnál benyújtható keresettel.

I n d o k o l á s

I.

A kérelem

1. A Philip Morris Magyarország Kft (PMHU) 2002. január 29-én kérelmet nyújtott be a Gazdasági Versenyhivatalhoz annak megállapítására, hogy az Akvizitor Kft-vel, a Cigar-Plussz Kft-vel, a Hungarotabak-Tobaccoland Rt-vel, a LE-SIKER Kft-vel, a S.E.F.T. Kft-vel és a Vimpex Kft-vel 2002. január 10-én, valamint az Aranyfüst Dohánykereskedelmi Kft-vel 2002. február 15-én megkötendő (azóta megkötött) Forgalmazási Megállapodások a Tptv. 16. §-a értelmében, illetőleg az 53/1997. (III. 26.) Kormányrendelet alapján csoportmentesség alá tartoznak.
2. Az 1) pontban felsorolt hét nagykereskedő cég a PMHU dohányipari termékeinek viszonteladói, akikkel külön-külön kötötte meg a lényegében egyező szövegezésű megállapodásokat (a továbbiakban: Megállapodások), melyek szerint az egyes nagykereskedők az illetékességi területükön kizárólagos forgalmazói jogokat kapnak a PMHU termékeinek viszonteladói értékesítésére. A megállapodásokban rögzített illetékességi területek átfedéseket nem tartalmaznak és lefedik Magyarország egész területét.
3. A Megállapodások 1. (a) pontja szerint az megállapodással érintett dohányipari termék a 36/1996. sz. FM-NM-IKIM együttes rendeletben meghatározott, a magyar belföldi jövedékköteles piacon forgalmazott cigaretta és szivarka. A Megállapodások 1. (b) pontja szerint a kizárólagos forgalmazás keretében forgalmazható termékek körét a PMHU határozza meg, és változtatás is csak a PMHU írásos beleegyezése alapján történhet. A Megállapodások 1. (c) pontjában a PMHU fenntartja magának a jogot arra, hogy a Megállapodásokkal érintett területen közvetlenül értékesítsen egyes kiskereskedelmi láncoknak és a vámmentes boltoknak.
4. A Megállapodások 1. (d) pontja tartalmazza a viszonteladók értékesítési, illetőleg továbbértékesítési köteleit. A kérelmezők e pont tartalmát a versenyfelügyeleti eljárás során két ízben módosították. Az első módosításra (Módosított Megállapodások I.) 2002. áprilisában került, amelyről 2002. április 18-án értesítették a Gazdasági Versenyhivatalt. A második módosítás (Módosított Megállapodások II.) 2002. júniusában 2002. júniusában történt, amelyről 2002. június 10-én értesítették a Gazdasági Versenyhivatalt.
5. A Megállapodások eredeti szövegezésű 1. (d) pontja megtiltja a viszonteladó számára, hogy a Megállapodásban rögzített területen kívülre értékesítsen és kötelezi arra is, hogy minden tőle telhetőt megtegyen annak elkerülésére, hogy az ügyfelei a Megállapodásban rögzített termékeket továbbértékesítsék. Ilyen kísérletről köteles a PMHU-t értesíteni, az ilyen szándékú megkereséseket és megrendeléseket nem teljesítheti, valamint az ügyfélnek a termékek értékesítését beszüntetni.
6. Az első módosítás a Megállapodások 1. (d) bekezdésének szövegét úgy változtatta meg, hogy az eredeti Megállapodás szövegéből kimaradt az a rész, miszerint a forgalmazó nem jogosult a terméket értékesíteni, reklámozni, forgalmazni a

kizárólag forgalmazást biztosító területen kívül, illetve eladni harmadik személynek a területen kívül történő viszonteladás vagy fogyasztói értékesítés céljára, és nem fogadhat el ilyen irányú megkereséseket és megrendeléseket. A módosítás következtében bekerült az a szöveg, miszerint a forgalmazó nem jogosult a terméket értékesíteni, reklámozni, forgalmazni a Magyar Köztársaság területén kívül, illetve eladni harmadik személynek a Magyar Köztársaság területén kívülre történő viszonteladás vagy fogyasztói értékesítés céljára, és nem fogadhat el ilyen irányú megkereséseket és megrendeléseket.

7. A második módosítást követően a Módosított Megállapodások II. 1. (d) bekezdésének szövege az alábbi módon változott:

Tekintettel arra, hogy dohánygyártmány szabadforgalomba bocsátása [...] kizárólag [...] adójeggyel ellátva megengedett (1997:CIII. tv. 63.' (1) bekezdés) és arra, hogy a Forgalmazó, mint exportáló [...] adójeggyel ellátott dohánygyártmányt (azaz a jelen szerződés 1. pont (a) bekezdésében definiált Terméket) nem értékesíthet, kivéve, ha [...] az adójegyet felülragasztással érvényteleníti (1997:CIII. tv. 71.' (10) bekezdés), de ugyanakkor [...] az adójegyet a gyártási folyamat során [...] a fóliacsomagolás alá [...] helyezve kell felragasztani (14/1998.(IV.30.) PM rend. 6.'), viszont [D]ohánytermék [...] csak eredeti fogyasztói csomagolásban hozható forgalomba, a forgalmazás során nem csomagolható át (36/1996.(XII.11.) FM-NM-İKIM rend. 18.'), a felek ezennel a jelen szerződés lényeges elemeként megállapítják, hogy a Forgalmazó nem jogosult a Termékeket értékesíteni a Magyar Köztársaság területén kívül, illetve Termékeket eladni harmadik személyeknek a Magyar Köztársaság területén kívül történő viszonteladás vagy fogyasztói értékesítés céljára. A Forgalmazó minden tőle telhetőt megtesz annak biztosítására, hogy ügyfelei a Termék továbbértékesítése során a fõnt hivatkozott és egyéb alkalmazandó jogszabályokat maguk is betartsák és ennek érdekében a Magyar Köztársaság területén kívül se közvetlenül, se közvetve ne értékesítsék tovább a Termékeket. A Forgalmazó köteles haladéktalanul értesíteni a PMHU-t minden olyan megkeresésről és megrendelésről, amely a Termékeknek a Területen kívüli viszontértékesítésére, vagy a Magyar Köztársaságon kívülre irányuló exportjára vonatkozik, és nem fogadhat el a Magyar Köztársaság területén kívülre irányuló ilyen megkereséseket és megrendeléseket. Ha a Forgalmazó tudomást szerez arról, hogy a Területen egy adott ügyfél azzal a céllal vásárol Termékeket, hogy azokat a Területen kívül közvetlenül vagy közvetett módon viszontértékesítse, beleértve a Magyar Köztársaságon kívülre irányuló exportot is, akkor a Forgalmazó köteles haladéktalanul írásban tájékoztatni errõl a PMHU-t.

8. A Megállapodások 1. (e) pontja megtiltja a forgalmazó számára, hogy az egyes Megállapodásokban érintett területen belül viszonteladónak értékesítsen. A Megállapodások 1. (f) pontja rendelkezik más gyártók dohányipari termékeinek forgalmazási feltételeirõl. Eszerint ... *A szöveg további része üzleti titkot tartalmaz, ezért a határozat nyilvánosságra hozható változatából az ügyfél kérelmére a Versenytanács törölte.* A Megállapodások 1. (g) pontja megtiltja a forgalmazó számára, hogy az egyes Megállapodásokban rögzített területen a Megállapodásokban nem rögzített ... *A szöveg további része üzleti titkot tartalmaz, ezért a határozat nyilvánosságra hozható változatából az ügyfél kérelmére a Versenytanács törölte.* A Megállapodások 1. (h) pontja szerint a forgalmazó csak olyan nem dohányipari termékekkel kapcsolatban folytathat ... *A szöveg további része üzleti titkot tartalmaz, ezért a határozat nyilvánosságra hozható változatából az ügyfél kérelmére a Versenytanács törölte.*

9. A Megállapodások 3. (a)-(c) pontjai rögzítik a Megállapodásokban rögzített termékek árát és a forgalmazó jutalékát. A (b) pont megállapítja a nagykereskedő jutalékának maximumát a nagykereskedelmi vételár és – az 1997. évi CIII. tv., illetve az azt kiegészítő jogszabályok értelmében – a zárjegyen feltüntetett és rögzített fogyasztói ár (a kereskedelmi árrés) százalékában. A fennmaradó rész a kiskereskedőt illeti meg. ... *A szöveg további része üzleti titkot tartalmaz, ezért a határozat nyilvánosságra hozható változatából az ügyfél kérelmére a Versenytanács törölte.*
10. A Megállapodások "F" mellékletei nevesítik az adott területen terítőautóval minimálisan lefedendő kiskereskedelmi egységek listáját.

II.

A cigaretta piac jellemzői

11. A magyar piacon négy hazai gyártó cég van jelen, 1997 óta lényegében véve változatlan összetételben: a British-American Tobacco (BAT) a pécsi dohánygyárral, a Philip Morris (PHMU) az egri dohánygyárral, a REEMTSMA Cigarettafabriken a debreceni dohánygyárral, és a magyar tulajdonosi háttérű V.TABAC, amely 1997-ben a Reynoldstól megvette a sátoraljaújhelyi gyárat. 2000-ben az összes belföldi értékesítésre gyártott cigaretták volumene 21.2 milliárd volt, az négy gyártót nem érintő import elhanyagolható mértékű. A vizsgálói jelentés adatai alapján az egyes dohánygyárak részesedése a belföldi piacon:

A társaság neve	Piaci részesedés
BAT	38 %
PHMU	32 %
REEMTSMA	22.8 %
V.TABAC	7.2 %
import	–
Összesen	100 %

A feketepiac mérete becslés szerint kb. 1.5 milliárd szál.

12. A dohánygyárak portfólióiban egyaránt megtalálhatók az általuk bevezetett nemzetközi márkák és hazai márkafejlesztések is. Valamennyi márka terméksaláddá fejlődött, amelyeken belül a full flavour alaptípus mellett megtalálhatók annak light, super light, extra light és ultra light változatai is. A legtöbb gyártmány többféle méretben is kapható. Jelenleg a négy dohánygyárban ötvenféle cigaretta márkából több mint 200 féle cigarettát állítanak elő.
13. A cigarettapiacon jelenlévő termékek az ár/minőség viszony alapján az alábbi – a nemzetközi gyakorlattal megegyező – horizontális szegmensekre bontható: alsó, közép, felső közép és prémium kategóriákba tartozó cigarettákat.
14. A jövedéki törvény 1998-as módosítása után a dohánytermékek kiskereskedelmi árai lényegében véve rögzített áraknak számítanak. Az 1998. évi LIX. tv-el módosított 1997. évi CIII. tv. 66. §-a szerint a dohánygyártmány nem jövedéki engedélye

kereskedelmi tevékenység keretében csak az adójegyen feltüntetett áron értékesíthető, attól eltérni nem lehet. Ennek az a magyarázata, hogy a jövedéki adót közvetlenül a gyárak fizetik be a költségvetésnek. A jövedéki adó alapja a kiskereskedelmi ár. Ebből következően a jövedéki adó megfizetésével egyidőben a kiskereskedelmi árnak is meg kell határozódnia.

15. A cigaretták elosztásában 1995-től nagyjából 2001. szeptemberéig valamennyi gyártó az ún. *szelektív disztribúciós rendszerben* végezte a termékeinek nagykereskedelmi elosztását. Ennek lényege, hogy bármely nagykereskedő jogosult a gyártótól közvetlenül vásárolni, ha megfelelnek a gyártó által rögzített feltételeknek.

16. A PMHU meghatározott mennyiség rendszeres vásárlását, valamint meghatározott raktározási és értékesítési kapacitás meglétét írta elő. Az ezeket a feltételeket teljesítő nagykereskedőkkel kötött csak szállítási szerződést (elsővonalbeli nagykereskedők). Az elsővonalbeli nagykereskedők értékesítettek a kiskereskedelem, illetőleg a másodvonalbeli (azaz, a feltételeket nem teljesítő) nagykereskedők számára.

17. A PMHU elsővonalbeli nagykereskedőinek köre 2000-re lényegében véve két cégre szűkült a megszűnések és összefonódások következtében. Az egyik a Magyar Dohányforgalmazó Rt (MADOF), amely több másodvonalbeli nagykereskedő beszerzési társasága volt, a másik pedig a két korábbi nagykereskedő cég egyesülése után létrejött Hungarotabak-tobaccoland Rt (HT-tob).

18. A nagyobb kereskedelmi üzletláncok számára a gyártók – ugyancsak meghatározott feltételek teljesülése esetén – közvetlenül értékesítenek.

19. A magyarországi cigarettagyártók más-más feltételeket írtak elő, de lényegében véve ugyanazt a disztribúciós elvet követték. Ebben az ún. "gyártó-semleges" rendszerben lényegében ugyanazok a nagykereskedők terítették a cigaretták nagy részét a piacon.

20. A cigaretták mindaddig általános követett nagykereskedelmi elosztási rendszeréből a BAT 2001. szeptemberében kilépett. Ettől az időponttól kezdődően a BAT a saját gyártású cigarettáit kizárólag saját terítős hálózatán keresztül juttatja el a kiskereskedelemhez. E lépés következtében a korábbi forgalom 38 %-a kikerült a nagykereskedelemből.

21. Ezt követően a V-TABAC is megváltoztatta az elosztási rendszerét, és termékeit ezután kizárólag a Tabán Trafik Magyarország nevű cégen keresztül értékesíti, amely kizárólagos elsővonalbeli nagykereskedőként funkcionál. A Tabán Trafik a termékek 70 %-át közvetlenül a kiskereskedelmi boltokba, a 20 %-át kiskereskedelmi láncoknak és csak 10 %-át szállítja (másodvonalbeli) nagykereskedőknek. A REEMTSMA tudomásunk szerint nem változtatott az elosztási rendszerén.

22. A PMHU 2002. februárjától a szelektív elosztási rendszerről áttért a kizárólagos forgalmazási megállapodásokon alapuló nagykereskedelmi elosztási rendszerre.

III.

A Megállapodásokkal érintett vállalkozások

23. A Megállapodásokban nevesített dohány nagykereskedelmi cégek korábban részben a PMHU elsővonalbeli nagykereskedői voltak, részben azok egyesülésével keletkeztek, részben pedig azok tulajdonosai által létrehozott új vállalkozás.

24. A Hungarotabak 1992 óta kereskedelmi partnere a PMHU-nak. Az Akvizitor Kft., a LE-SIKER Kft., a S.E.F.T. Kft., és a VimpeX Kft. az 1997 óta szelektív disztribútori státuszt tartó MADOF "tagvállalatai". A Cigar-Plusz Kft. a MADOF tagvállalatainak tulajdonosi köréhez tartozó, a Megállapodások céljára létrehozott nagykereskedelmi társaság.

IV.

Az érintett piac

25. A Tpv. 14. §-ában rögzítettek szerint az érintett termékpiacot a Megállapodás tárgyát alkotó áru figyelembevételével kell meghatározni, tekintettel keresleti és kínálati helyettesíthetőség szempontjaira is. Ennek megfelelően a jelen eljárásban érintett termékek a cigaretták és a szivarkák.

26. A jelen eljárás tárgyát alkotó Megállapodások a fent említett dohányipari termékek gyártója és nagykereskedelmi forgalmazói között kötöttek. A Megállapodások azonban érintik a dohányipari termékek fogyasztóit és kiskereskedőit is vagyis a PMHU termékeinek teljes eladási vertikumát. A gyártás, a nagy- és kiskereskedelem a forgalmazás vertikális láncának egyes önálló vertikális láncszemét alkotják, amelyeken kialakuló verseny közgazdasági (jóléti- és verseny-) hatásait csak a vertikum egészének figyelembevételével szabad értékelni. A nagykereskedelmi szolgáltatás ennek a vertikumnak egyik láncszemét alkotja, ezért az érintett piac meghatározásának során is ebből kiindulva kell eljárni. A nagykereskedelmi szolgáltatás ezért nem alkot olyan részpiacot, amelyen a versenyhelyzetet a vertikumban elfoglalt helyétől függetlenül értékelni kellene. A kereskedőre is érvényes a Tpv. azon alapelve, hogy a termék helyettesíthetőségét az áru végső felhasználója (fogyasztója) szempontjából kell értelmezni. A kereskedőre ettől különböző felhasználási cél vagy helyettesíthetőségi elv nem fogalmazható meg. Egy termék gyártása és kereskedelme nem két külön piac. A két fázis csak egymás által létezik: csak azt lehet eladni, amit gyártottak, illetve, amit gyártottak, azt el is kell adni. Egy termelési vertikum a technikai és gazdasági körülmények által meghatározott munkamegosztást fejez ki, amely a körülmények változásával maga is változhat.

27. A gyártás és -forgalmazás olyan, versenyszempontból együtt kezelendő vertikumot jelent, amelyben a gyártás, a nagy- és a kiskereskedelem egymástól megkülönböztethető, de ugyanakkor egymással szorosan összefüggő gazdasági tevékenységek. Ezen belül a kereskedelem – különösen a nagykereskedelem – nemcsak szolgáltatás, hanem egyben egy-egy termék elosztási rendszerének része, és mint ilyen – versenyszempontból – nem elkülönült termékpiac, hanem a teljes termelési-forgalmazási vertikum önállóan is szemlélhető része, *vertikális szegmense*. A vertikális szegmensek – hasonlóan a horizontális szegmensekhez – önálló részpiacok, amelyekre nézve vizsgálendő a koncentráció emelkedése, illetőleg erőfölény

kialakulásának lehetősége. Ugyanakkor mivel egyben *részpiacok* is, az erőfölény és hatásainak mérlegelésekor tekintettel kell lenni más részpiacokon – vertikális piaci szegmenseken – meglévő versenyhelyzetre, illetőleg azok várható alakulására is.

28. A fentebb leírtaknak megfelelően *a jelen eljárásban érintett termékpiacot a cigaretták és szivarkák forgalmazásának egésze alkotja*. A Megállapodások versenyhatásainak értékelésekor a gyártást, a nagy- és a kiskereskedelmi vertikumot együttesen, a fogyasztó szempontjából nézve kell szemlélni.

29. Az érintett földrajzi piac a Magyar Köztársaság területe.

V.

A csoportmentesség alá tartozás jogi megállapíthatósága az 53/1997. (III. 26.) sz. Kormányrendelet alapján

30. A Tpv. 11. §-a rögzíti a gazdasági versenyt korlátozó megállapodások tilalmát. A Megállapodások előírásai megvalósíthatják a Tpv. 11. § (2) bekezdésének a), c) és d) pontjaiban nevesített tilalmas magatartásokat.

31. A Tpv. 16. §-a szerint a kormány rendeletben mentesítheti a megállapodások bizonyos csoportjait a 11. §-ban megfogalmazott tilalmak alól. A jelen eljárás alapját képező megállapodás szempontjából az 53/1997. (III.26.) számú Kormányrendelet alkalmazható, amely 1. §-ának (1) bekezdése alapján – a Tpv. 17. §-ában meghatározott szempontokra figyelemmel – mentesülnek a gazdasági versenyt korlátozó megállapodások tilalma alól a kizárólagos forgalmazási megállapodások. A kizárólagos forgalmazási megállapodásban a szállító a viszonteladóval szemben arra vállal kötelezettséget, hogy meghatározott területen, meghatározott árut viszonteladás (forgalmazás) céljából kizárólag neki szállít.

32. A Kormányrendelet 1. §-ának (2) bekezdése szerint a csoportmentesség megállapíthatóságát nem zárja ki, ha a szállító az (1) bekezdésben foglaltakon túl azt is vállalja, hogy nem értékesíti a megállapodásban rögzített árut a megállapodásban rögzített területen közvetlenül a fogyasztóknak vagy a felhasználóknak.

33. A Kormányrendelet 1. §-ának (3) bekezdése taxatív jelleggel felsorolja a szállító azon kötelezettségvállalásait, amelyek megállapodásban rögzítése ugyancsak nem zárja ki az (1) bekezdés alkalmazhatóságát. Az 1. § (3) bekezdésének c) pontja szerint a viszonteladó kötelezettséget vállalhat arra, hogy a megállapodásban meghatározott területen kívül nem létesít lerakatot, nem tart fenn árukiadó raktárat, valamint *nem kezdeményezi* az áru általa történő forgalmazását az ilyen területen kívüli vevőknek. Ez utóbbi kitétel az EU-csoportmentességi rendeletek (lásd a 37-38. pontokat) szóhasználatában az *aktív eladás* korlátozásának megengedését jelenti, ami más oldalról a *passzív eladás* korlátozásának tilalmát jelenti, mert az 1. § (4) bekezdése szerint az (1)-(3) bekezdésekben rögzítetteknek kívül más olyan kötelezettség nem vállalható, amely a Tpv. 11. § tilalmába ütközne.

34. A Kormányrendelet 3. § (1) bekezdésének b) pontja szerint az 1. § (1) bekezdése nem alkalmazható, ha a kizárólagos megállapodás megnehezíti, hogy más viszonteladó

vagy a fogyasztók, illetve a felhasználók a megállapodásban rögzített árut mástól szerezzék be, különösen, ha annak megakadályozása céljából gyakorolnak iparjogvédelmi vagy más jogokat, hogy az árut a megállapodásban meghatározott területen kívülről szerezzék be, vagy azon belül adják el.

35. A Kormányrendelet 4. § a) pontja szerint a csoportmentesség nem vonatkozik azokra a megállapodásokra, amelyeknek alapján az áru további feldolgozása vagy a szakmában szokásos mértéket meghaladó csomagolása vagy osztályozása után történik a forgalmazás. Ennek értelmében a rendelet csak akkor alkalmazható, ha azt kizárólag viszonteladás céljából kötötték, azaz, ha a viszonteladó az árut nem dolgozza fel, illetve nem csomagolja újra a szakmában szokásos mértéket meghaladó módon.

36. A GVH Élelmiszeripari Irodája által készített vizsgálati jelentésben rögzített vizsgálói álláspont szerint a PMHU és a hét forgalmazó között külön-külön megkötött Megállapodások eredeti szövegei nem felelnek meg teljes mértékben a fentebb hivatkozott Kormányrendeletben foglalt mentesítési feltételeknek, ezért azok a Tpv. 16. §-a alapján nem engedélyezhetők. Az érvelés szerint a Kormányrendelet 1. § (3) bekezdésének c) pontja *csak a viszonteladó aktív magatartásának korlátozását engedi meg*, amikor úgy fogalmaz, hogy ... "Az (1) bekezdés alkalmazhatóságát nem zárja ki, ha a viszonteladó ... *nem kezdeményezi* az áru általa történő forgalmazását az ilyen (értsd: a megállapodásban rögzített) területen kívüli vevőnek." A vizsgálat szerint a Megállapodások túllépnek ezen a korláton és az aktív magatartáson túlmenően a passzív magatartást is megtiltják azáltal, hogy az 1. (d) pontja szerint a "forgalmazó ... nem fogadhat el ilyen (értsd: a területen kívüli értékesítésre vonatkozó) megkereséseket és megrendeléseket ... és köteles azonnal megszüntetni a termékek értékesítését az adott ügyfélnek". E passzív magatartásával a Megállapodásban résztvevő felek "megnehezíti(k), hogy más viszonteladó vagy a fogyasztók a megállapodásban meghatározott árut mástól szerezzék be..." (Kormányrendelet 3. § c. pontja).

37. A vizsgálat álláspontját a Versenytanács megalapozottnak találta. Összhangban az EU csoportmentességi rendeleteiben megfogalmazott elvekkel, az 53/1997. Kormányrendelet csak a viszonteladó aktív magatartásának korlátozását engedi meg, a passzív eladások korlátozását nem. A Bizottság 1999. december 22-i, 2790/1999 EK rendeletének 4. cikkének b) pontja szerint a mentességet nem lehet alkalmazni azokra vertikális megállapodásokra, amelyeknek célja annak korlátozása, hogy a vevő milyen területeken, illetve milyen vevőkör számára értékesítheti a szerződéses árukat, *kivéve, ha* azok a szállító számára fenntartott, vagy a szállító által másik vevő részére kiosztott kizárólagos területre vagy kizárólagos vevőkör részére történő *aktív eladást korlátozzák*, amennyiben ez nem korlátozza a vevő vevőköre általi eladásokat. A Bizottság (2000/C 291/01) sz. közleménye a vertikális korlátozásokról pontosan rögzíti az aktív és a passzív eladások fogalmát. A közlemény (49) pontjában foglaltak szerint az aktív eladások során a viszonteladó aktívan fordul az egyedi vásárlóhoz a másik forgalmazó kizárólagos területén, például közvetlen levélmegkereséssel vagy látogatással, promóciós eszközökkel, illetve raktárt és/vagy lerakatot létesít a másik forgalmazó kizárólagos területén. A passzív eladás az egyéni vásárlóktól azok felszólítása nélkül érkező megkeresésre adott válasz, ideértve az áruk leszállítását, illetve szolgáltatások nyújtását az ilyen vásárlók részére.

38. A kizárólagos forgalmazás lényege annak biztosítása, hogy a megállapodásban meghatározott területen csak egy viszonteladó működhessen, és ezáltal számára

elérhető legyen az ilyen típusú megállapodásoknak közgazdasági értelmet adó nagyobb üzemméret, illetve az ebből eredő skáláhozadék. Egy adott kizárólagos területen lévő fogyasztó (vagy kiskereskedő) számára azonban nem közömbös, hogy vásárolhat-e a másik területen számára jobb feltételeket kínáló nagykereskedőtől vagy sem. Ha a kizárólagos megállapodások a passzív eladásokat is megtilthatnák, akkor az egyes területek között a fogyasztók szempontjából eltérő feltételek maradhatnának fenn. A Megállapodások eredeti 1. (d) pontja azáltal, hogy megtiltotta a forgalmazó számára, hogy a Megállapodásban rögzített területen kívülre értékesítsen, ilyen szándékú megkereséseket és megrendeléseket teljesítsen, illetve kötelezte arra, hogy az ilyen ügyfélnek a termékek értékesítését beszüntesse, nemcsak a területen kívülre irányuló aktív eladásokat korlátozta, hanem a területen kívülre irányuló passzív megkeresések teljesítését is kizárta. Ezáltal a Megállapodások – eredeti formájukban – kizárták azt, hogy a kiskereskedő vagy a fogyasztó a PMHU termékeit a területileg illetékes kizárólagos forgalmazón kívül más, az adott területre kizárólagos joggal nem rendelkező viszonteladótól is beszerezhesse.

39. A Kormányrendelet 3. § (2) bekezdésének b) pontja szerint a rendelet alkalmazása során figyelembe kell venni a szerződés tárgyát képező áru helyettesítő termékeit is. Kétségtelen, hogy a Megállapodások nem korlátozzák más gyártók dohánytermékeinek forgalmát. A kiskereskedő szempontjából azonban ésszerű az a törekvés, hogy a boltjában a lehető legszélesebb választékot szeretné kínálni a fogyasztóinak, és ezt a törekvésének teljesítését megnehezítheti a passzív eladások tilalma. Ennek mértéke függ attól, hogy milyen ár-, árrés-, vagy egyéb értékesítési feltételbeli különbségek alakulhatnak ki az egyes területek között. A cigarettapiac esetében ennek mértéke valószínűleg nem túl jelentős, hiszen a cigaretta kiskereskedelmi árában nem lehet különbség, mert azt a jelenleg hatályos törvény szerint a gyártó határozza meg és mert a Megállapodások maximálják a nagykereskedelmi árrést. A Kormányrendelet azonban ebben a vonatkozásban nem ad mérlegelési lehetőséget a jogalkalmazónak. A passzív eladások lehetőségének szerződéses kizárása annak hatásától függetlenül kivonja a Megállapodásokat a csoportmentességre vonatkozó rendelet hatálya alól.

40. A 2002. áprilisában elfogadott első módosítás következtében a Módosított Megállapodások I. jogi értékelése is megváltozik. A módosítás után a Módosított Megállapodások I. már nem tiltják meg a viszonteladóknak a cigaretták passzív értékesítését az érintett piac azon területei irányában, amelyekre vonatkozóan egy másik forgalmazó kizárólagos forgalmazási jogot kapott. Továbbra is tiltják azonban a cigaretták passzív exportját. A passzív export tilalma közgazdasági – hatásait tekintve – minden kétség nélkül különbözik a passzív területen kívüli eladások általánosabb érvényű tilalmától, mert olyan területekre vonatkozó szállításokra irányul, amelyek nem részei Magyarországnak, következésképpen az érintett piac földrajzi határain kívülre esnek. Úgy is lehet fogalmazni, hogy az esetleges versenykorlátozó hatásai az érintett piacon közvetlenül nem jelentkeznek. Más kérdés, hogy közvetett hatása nem kizárható, hiszen az export lehetősége megnövelheti a forgalmazó hatékonyságát, ennek kedvező hatásait a saját területének kiskereskedői is élvezhetik. Ez azonban ismételtelen olyan mérlegelési kérdés, amelyet a Kormányrendelet szövege nem enged meg. A passzív eladások általános tilalmát megfogalmazó rendelet nem engedi meg, hogy a jogalkalmazó különbséget tegyen kétféle területen kívülre irányuló eladás vonatkozásában. A Bizottság 1999. december 22-i, 2790/1999 EK rendeletének 4. cikkének b) pontja szerint a mentességet nem lehet alkalmazni azokra vertikális megállapodásokra, amelyeknek célja annak korlátozása, hogy a vevő milyen

területeken, illetve milyen vevőkör számára értékesítheti a szerződéses árukat, kivéve, ha azok *a szállító számára fenntartott*, vagy a szállító által másik vevő részére kiosztott kizárólagos területre vagy kizárólagos vevőkör részére történő *aktív eladást korlátozzák*. A fentiek miatt a Versenytanács szerint a Módosított Megállapodások I. sem feleltek meg teljes mértékben az 53/1997. (III.26.) Korm. rendelet előírásainak.

41. A Megállapodások által definiált Termék magyar zárjeggyel ellátott dohánytermék, amely ilyen formájában kizárólag Magyarország területén hozható forgalomba, ebből következően legálisan nem is vihető ki az országból. A kérelmező PMHU álláspontja szerint az exportot korlátozó kitételre azért van mégis szükség, hogy a PMHU-nak lehetősége legyen fellépni a viszonteladójával szemben, ha a törvényi tiltás ellenére a Terméket mégis kivinné (kicsempészné) az országból. A Módosított Megállapodások II. 1.(d) pontjának szövegezése már nem a szerződés által konstituált módon tartalmazza a 1.(a) pont szerinti Termék exportjának tilalmát, hanem a vonatkozó törvényi előírások alapján. Ezért a Versenytanács álláspontja szerint nem valósítja meg a területen kívülre irányuló passzív eladások olyan tilalmát, amelynek következtében a Megállapodások kikerülnének a csoportmentesség hatálya alól.

VI.

A csoportmentesség alá tartozás jogi megállapíthatósága az 55/2002. (III. 26.) sz. Kormányrendelet alapján

42. A kormány a Tpv. 96. §-a alapján kapott felhatalmazásával élve 2002. március 26-án új rendeletben szabályozta a vertikális megállapodások egyes csoportjainak a versenykorlátozás tilalma alóli csoportos mentesülés feltételeit. Az új, 55/2002. (III.26.) sz. Kormányrendelet 2002. április 9-én lépett hatályba, amellyel egyidejűleg hatályát veszítette az 54/1997. (III.26.) sz. Kormányrendelet.

43. Az új rendelet 1. § (1) bekezdése alapján – a Tpv. 17. §-ában meghatározott szempontokra tekintettel – mentesül a Tpv. 11. §-ában rögzített tilalom alól az a megállapodás, amelyben a résztvevő vállalkozások mindegyike a termelési vagy forgalmazási lánc egymástól eltérő szintjén működik, és amely azokra a feltételekre vonatkozik, amelyek mellett egyes áruknak vagy szolgáltatásoknak a felek általi vásárlása, értékesítése vagy viszonteladása történik (vertikális megállapodások).

44. A Kormányrendelet 2. §-ának (1) bekezdése szerint az 1. §-ban foglaltak nem alkalmazhatók, ha a szállító piaci részesedése az érintett piacon, ahol a vertikális megállapodás szerinti árukat értékesíti, a harminc százalékot meghaladja. Az (5) bekezdés szerint, ha a megállapodás hatálybalépését követően a piaci részesedés mértéke meghaladja az (1) bekezdés szerinti mértéket, a megállapodásra az 1. § a következő naptári év június 30-áig alkalmazható.

45. A Kormányrendelet 3. §-a felsorolja azokat a további tényállásokat, amelyek megléte esetén az 1. § a megállapodásra nem alkalmazható. A b) pont alapján a csoportmentesség nem terjed ki azokra a megállapodásokra, amelyek célja annak korlátozása, hogy a vevő milyen területen, illetve milyen vevőkör számára értékesítheti a megállapodás szerinti árukat, kivéve, ha az – amint azt a ba) alpont megállapítja – a szállító számára fenntartott vagy a szállító által egy másik vevőnek juttatott

kizárólagos területre irányuló vagy a kizárólagos vevőkör részére történő aktív eladásokat korlátozza és nem korlátozza a vevő vevőköre általi eladásokat. A Kormányrendelet az aktív és a passzív eladások fogalmát az alábbiak szerint határozza meg. Aktív eladás a szállító vagy az általa más vevő számára fenntartott kizárólagos területen a vevő által létesített lerakatból vagy raktárból megvalósított, vagy az ugyanilyen területre irányuló a vevő által kezdeményezett értékesítés. Passzív eladás a szállítónak vagy az általa más vevőnek fenntartott kizárólagos területen lévő vevők felől – aktív eladási politika hiányában – beérkező megrendelés teljesítése.

46. A kérelmezett Megállapodás eredeti szövege a 2002-es kormányrendeletnek részben hasonló okok miatt nem felel meg teljes mértékben, mint amiért az 1997-es rendeletnek sem felelt meg. A passzív export tilalmazásával kapcsolatos aggályokat azonban a Módosított Megállapodások II. szövege a Versenytanács számára megnyugtató módon eloszlatta. A kérelmezett Megállapodások azonban azért sem felelnek meg az 55/2002. (III.26) Korm. rendeletnek, mert a Philip Morris piaci részesedése a belföldi eladásokban eléri a rendeletben meghatározott küszöbértéket, amelynek következtében a csoportmentesség alkalmazhatósága e kormányrendelet alapján kizárt. Ennek alapján a Versenytanács azt állapította meg, hogy a kérelmezett Megállapodások mentesítése az 55/2002. (III.26.) sz. Kormányrendelet alapján nem lehetséges, mert a PMHU piaci részesedése meghaladja a rendeletben meghatározott 30 százalékot. A Versenytanács nem vizsgálta tovább azt, hogy a Megállapodások egyéb vonatkozásaikban megfelelnek-e a szóban forgó kormányrendeletnek.

47. Az 55/2002. (III.26.) Korm. rendelet 7. §-ának (2) bekezdése szerint a rendelet hatályba lépést követő egy évig, azaz 2003. április 9-ig, mentesülnek a Tpv. 11. §-ában rögzített tilalom alól azok a 2002. április 9-e előtt kötött megállapodások, amelyek egyébként az 53/1997. (III.26.) Korm. rendelet alapján csoportmentesség alá esnének. Ennek alapján a Versenytanács azt állapította meg, hogy a kérelmezett Megállapodások mentesítése kizárólag az 53/1997. (III.26.) sz. Kormányrendelet alapján lehetséges és a mentesítés az 55/2002. (III.26) sz. Kormányrendelet értelmében 2003. április 9-ig érvényes.

VII.

Az egyedi mentesítés lehetősége

48. A PMHU a GVH-hoz benyújtott kérelmében kérte, hogy amennyiben a Versenytanács a Megállapodások csoportmentesség alá tartozását nem tudná megállapítani, a Megállapodásokat egyedileg mentesítse. A Versenytanács előzetes álláspontjához 2002. május 23-i dátummal megküldött észrevételeiben a PMHU a kérelmét úgy módosította, hogy amennyiben a Megállapodások csak meghatározott ideig, 2003. április 9-ig esnének csoportmentesség alá, akkor a Versenytanács az ezt követő időszakra vizsgálja meg a Megállapodások egyedi mentesítésének lehetőségét. A PMHU képviselője e módosított kérelmet a Versenytanácshoz 2002. június 13-án beérkezett kérelmében visszavonta.

49. A Versenytanács a vizsgálati anyagok alapján megállapította, hogy a kérelmező az egyedi mentesítés iránti kérelmét nem támasztotta alá bizonyító erejű adatokkal és információkkal, holott a Tpv. 20. §-a az egyedi mentesíthetőség bizonyítási

kötelezettségét a kérelmezőre terheli. A kérelmező továbbá, az egyedi mentesítés megállapítását másodlagos kérelemként adta elő, amelyet csak akkor szükséges érdemben megvizsgálni, ha az elsődleges kérelem (a csoportmentesség alá tartozás megállapítása) nem teljesíthető. A Versenytanács viszont jelen határozatában arra a megállapításra jutott, hogy a Megállapodások az 53/1997. (III. 26.) sz. Kormányrendelet alapján mentesülnek a gazdasági versenyt korlátozó megállapodások Tpv. 11. §-ában rögzített tilalma alól. Emiatt a Versenytanács jelen eljárásban érdemben nem tartotta lehetségesnek és szükségesnek a Megállapodások egyedi mentesítési lehetőségének vizsgálatát.

VIII.

Egyéb megállapítások

50. A PMHU képviselője 2002. február 8-i dátummal a Tpv. 55. § (2) bekezdésére hivatkozva kérelmet adott be a GVH-hoz a Megállapodások teljes tartalmának és a Bejelentési űrlap C/4. pontjához csatolt adatoknak üzleti titokként való kezelésére. A PMHU képviselője 2002. május 23-i dátummal kérelmet nyújtott be a Versenyhivatalhoz, amelyben a Tpv. 74. § (4) bekezdése alapján zárt tárgyalás elrendelését kéri arra hivatkozva, hogy a kérelem tárgyát képező megállapodások üzleti titkot tartalmaznak.

51. A PMHU képviselője a 2002. május 29-én megtartott tárgyaláson úgy nyilatkozott, hogy a február 8-i kérelemben szereplő "teljes tartalom" kifejezés nem terjed ki a megállapodások kizárólagos jellegére, hanem csak a megállapodások konkrét előírásaira vonatkozik, és ennek megfelelően a kérelmét szóban módosította. A Versenytanács az illetén módosított kérelemnek, a tárgyaláson hozott nem érdemi határozatában helyt adott és elrendelte a megállapodások konkrét tartalmi előírásainak, valamint a Bejelentési űrlap C/4. pontjához csatolt adatoknak üzleti titokként való kezelését. Ennek következtében a jelen határozatot két változatban kell elkészíteni, és a nyilvánosságra hozható változathoz ki kell hagyni a Megállapodásoknak a kizárólagos jellegre utaló részeit meghaladóan, konkrét előírásait tartalmazó részeket.

52. A Versenytanács a PMHU képviselője által beterjesztett, a zárt tárgyalásra vonatkozó kérelmét elutasította azzal, hogy ha a tárgyalás során a megállapodások konkrét tartalmára, előírásaira vonatkozó kérdések hangzanak el, akkor az ügyfél kérésére a tárgyalás adott szakaszáról a Versenytanács a nyilvánosságot kizárja.

53. A Tpv. 62. § (1) bekezdésében meghatározott százezer forint eljárási díjat a kérelmező a kérelem beadásával egyidejűleg befizetette, ezért erről külön rendelkezni nem kellett.

54. A határozat elleni jogorvoslat lehetőségét a Tpv. 83. §-a biztosítja.

Budapest, 2002. június 18.